

Пономарьова О. А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОФЕСІЙ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ОЦІННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

У статті наведені результати комплексного дослідження українських, англійських та німецьких фразеологічних одиниць, передусім ідіом та паремій, з компонентами на позначення сільськогосподарських професій та занять. Корпус дослідження сформовано з використанням методу суцільної вибірки із тлумачних, фразеологічних, етимологічних, лінгвокраїнознавчих словників та довідників. У статті проаналізовано структурні, семантичні та стилістичні особливості відповідних фразем, здійснено міжмовний порівняльний аналіз, приділяючи особливу увагу як ролі цих компонентів у формуванні ідіоматичних значень, так і тому, як останні відображають традиційні етнолінгвістичні поняття і стереотипи сільськогосподарських професій. Структурно-семантичний аналіз досліджуваних фразеологічних одиниць дає змогу констатувати, що в усіх трьох мовах значно переважають паремійні утворення, особливо в українській мові. Сільськогосподарські професії та заняття переважно трапляються у складі образно-експресивних фразеологічних одиниць, які містять у своєму значенні компонент оцінювання, виражають почуття, позитивне чи негативне сприймання дійсності. Доведено, що інтерпретація значень та оцінки сільськогосподарських професій часто спричинена національно-культурною специфікою, адже внутрішня форма фразеологізмів відтворює умови життя людей в той чи інший час, певні історичні події, державний устрій, традиції і вірування того чи іншого народу. Позитивну оцінку в українській фразеології отримують професійні образи хлібороба, орача; в англійській – фермера, пастуха; в німецькій – селянина, молотника. Деякі позначення людей за сільськогосподарським родом занять, які виступають у фраземах, мають там негативні оцінні асоціації; здебільшого негативна характеристика подається у представленні панів.

Ключові слова: фразеологічна одиниця (ФО), паремія, сільськогосподарська професія, структурно-семантичні особливості, оцінні характеристики, внутрішньофразеологічний контекст.

Постановка проблеми. В умовах науково-технічного прогресу у межах антропоцентричної парадигми увагу дослідників привертає мовна особистість, дослідження мови з позицій міжкультурної комунікації, контактної лінгвістики і лінгвокультурології. Національно-культурна специфіка мови та універсальні закономірності, які проявляються в ній, особливо яскраво представлені у лексичному і фразеологічному фондах. Вивчення лексики, що функціонує у фразеологічних одиницях, дає змогу отримати відомості про ментальні особливості нації. Аналізу підлягають найрізноманітніші групи і класи фразеологізмів залежно від їхньої семантики, компонентного складу, структурно-граматичної організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фразеологічних одиниць з компонентом на позначення людини за професією

присвячені праці Л. Ш. Галявієвої (на матеріалі англійської та російської мов) [3], Ф. М. Білозерової, О. Л. Євграшиної (на матеріалі англійської, німецької та російської мов) [1]. Оцінку образу професійного діяча в російській фразеології дослідила О. Й. Голованова, розглядаючи у тому числі деякі сільськогосподарські професії, такі як: *хлібороб, орач, жнець, косар, пастух* тощо. З позиції народної свідомості росіян праця хлібороба має позитивну оцінку: *орач постає наполегливим робітником, чия важка праця не отримує належної оплати (Где пахарь плачет, там жнея скачет; Не будет пахатника, не будет и бархатника; Крестьянскими мозолями и бары сыты живут)* [4, с. 286]. Однак не всі сільськогосподарські заняття мають позитивне осмислення. Причому, образ пастуха у пареміях хоч і асоціюється з вожаком (*Без пастуха овцы не стадо*), але праця

пастуха не заслуговує честі (*Сьогодні в честі, а завтра – свиней пасти*) [4, с. 289].

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є комплексне вивчення українських, англійських та німецьких фразеологічних одиниць з компонентами на позначення сільськогосподарських професій з погляду їхніх структурних, семантичних, стилістичних особливостей та оцінних характеристик.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: 1) подати кількісну характеристику фразеологічних одиниць, що містять компонент-позначення сільськогосподарської професії в українській, англійській та німецькій мовах; 2) виявити та дослідити структурно-семантичні особливості відповідних фразем; 3) простежити роль назви за сільськогосподарською професією у формуванні ідіоматичних значень; 4) розкрити осмислення та оцінку робітників аграрного сектору з погляду етномовного колективу.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці (ідіоми, сталі порівняння, прислів'я та приказки) англійської, німецької та української мов із лексемами на позначення сільськогосподарських професій та занять. Предметом аналізу є функціонування лексем, що називають людину за сільськогосподарською професією, у внутрішньофразеологічному контексті, зокрема трансформації їхньої семантики і їхньої ролі у мотивації цілісного змісту фразем.

Джерельну базу дослідження становлять тлумачні, фразеологічні та пареміологічні словники, (фразеолого-)етимологічні, лінгвокраїнознавчі словники та довідники. У дослідженні застосовувались описовий та зіставний методи, які реалізовувались у таких дослідницьких методиках і процедурах, як: аналіз компонентний, кількісний, лінгвокультурний, метод словникових дефініцій, семантичної ідентифікації та диференціації фразеологізмів.

Виклад основного матеріалу. Високорозвинена землеробська культура здавна характерна для українського етносу. Саме це заняття зумовило традиційний побут, матеріальну культуру, систему основних свят і обрядів (по суті календарно-землеробських), світогляд, духовні цінності українського народу [2], що яскраво відображено у фразеології української мови наявністю таких лексичних компонентів, що позначають сільськогосподарські професії та заняття, як: *пастух* (14 ФО), *жнець* (8 ФО), *пługар/орач* (7 ФО), *різник* (6 ФО), *хлібороб* (4 ФО), *молотник* (4 ФО), *косар* (3 ФО), *лиман/вівчар* (3 ФО), *кушнір* (2 ФО), *городник* (2 ФО), *копач* (1 ФО). Ці професії у фра-

зеології англійської мови представлені такими назвами їх виконавців: *shepherd* (12 ФО), *farmer* (8 ФО), *plowman* (6 ФО), *gardener* (4 ФО), *shearer* (2 ФО), *flayer* (2 ФО), *cowboy* (1 ФО); в німецькій – *Bauer* (9 ФО), *Hirt* (6 ФО), *Schäfer* (4 ФО), *Scheunendrescher* (2 ФО), *Gärtner* (1 ФО).

Серед назв осіб за сільськогосподарською діяльністю можна виокремити окрему підгрупу зі значенням «господар», що виділяється не лише за суто професійною, а водночас і за соціально-майновою ознакою: адже названим особам належала земля, господарчим використанням якої вони керували. В українській фразеології найпоширенішими із цієї групи є слова *пан* (180 ФО), *хазяїн* (34 ФО), *господар* (26 ФО). В англійській мові близьким за значенням є слово *master* (43 ФО), але лише у тлумаченні «людина, яка керує підданими» [12, с. 1012], а також слова *holder* (1 ФО) «той, хто володіє чимось або контролює щось» [12, с. 776] та *host* (2 ФО) «власник, управляючий». У складі фразеологізмів німецької мови з цієї підгрупи наявні лексеми *Herr* (22 ФО) зі значенням «1) правитель (невеликого володіння); 2) у XIV–XV ст. дворянин, дрібний землевласник; пізніше 3) поміщик; вотчинник» [13] та схожа за значенням *Wirt* (8 ФО).

Розглядаючи структурні особливості досліджуваних фразеологічних одиниць, за основу взято класифікацію О. В. Куніна [5], згідно з якою виділяємо два типи: фраземи зі структурою словосполучення та фраземи зі структурою речення. Перша група охоплює номінативні та номінативно-комунікативні фраземи, є значно меншою за чисельністю і містить 19 українських, 30 англійських та 16 німецьких фразеологізмів. Серед фразеологічних одиниць першої групи виділяємо: а) субстантивні: укр. *молотники із миски* [11, с. 404]; англ. *afternoon farmer* «ледар, нероба» [8, с. 21]; нім. *der Gute Hirte* «добрий пастир (тобто Христос)» [9, с. 291]; б) дієслівні: укр. *хазяйським оком оглянути* «уважно, по-господарському оглянути що-небудь» [10]; англ. *to reckon* (або *count*) *without one's host* «недооцінювати труднощі»; нім. *den Bock zu Gärtner machen* «настановити цапа на городника»; в) ад'єктивні: укр. *не косарі ви!* «гостям, що небірчі до їжі»; нім. *wie der Herre, so's Gescherre* «який піп, така і його парафія»; г) адвербіальні: укр. *паном діло* «дуже добре, розкішно, безтурботно» [11, с. 18]; англ. *as a sheep among the shearers* «як вівця, яка віддає себе на заклання; дуже покірно» [8, с. 38] тощо.

Група фразем зі структурою речення включає прислів'я і приказки, яких в українській мові –

275, англійській – 51, німецькій – 36, напр.: укр. *В орача руки чорні, та хліб білий*; англ. *An innocent plowman is of more worth than a vicious prince*; нім. *Der Herren Sünde, der Bauern Buße* тощо.

За семантико-синтаксичною функцією та водночас за стилістичним характером (на основі наявних функціональних класифікацій Д. Х. Баранника, С. Г. Гаврина, Л. Г. Скрипник, І. І. Чернишової та ін. [7]) аналізовані одиниці можна диференціювати на нейтральні або ж з мінімальною описовою образністю, які можуть бути прочитані буквально, та стилістично марковані або образно-експресивні. До стилістично нейтральних фразеологічних одиниць відносимо номінативні та предикативні сполуки з компонентом-назвою людини за сільськогосподарською діяльністю, які фігурують як терміни у фаховій лексиці, напр.: англ. *dirt farmer* «фермер, який сам працює на своїй землі» [14] (амер., англ. *dirt* «земля, ґрунт»); тобто це одиниця номінативного характеру, що позначає незможних фермерів; нім. *die drei gestrengen Herren* «ранкові заморозки з 11 по 13 травня» [9, с. 277] (народно-календарна номенклатура; маються на увазі святі Мартемус, Панкрацій і Сервацій, що поминаються з 11 по 13 травня, чії імена пов'язують з погодою – з короткочасним похолоданням у північній півкулі, яке припадає на зазначені дати).

До стилістично маркованих виразів належать: укр. *лізти в пани* «намагатися будь-що розбагатіти, посісти видне місце в суспільстві» [11, с. 344] (з іронією); англ. *afternoon farmer* «ледар, нероба» [8, с. 21] – внутрішня форма ідіоматичного виразу непрямым чином свідчить про важку працю в сільському господарстві, яка починається удосвіта, отже, «полуденний фермер» – такий, що лінується вставати рано; нім. *zwei Herren dienen* «служити двом панам» – відображення дволикості тощо. Крім того, образно-експресивний характер завжди мають образні порівняння (напр.: укр. *худенький як різницький стовпчик*; англ. *as a sheep among the shearers*; нім. *essen wie ein Scheuendrescher*), усталені мовні формули (напр.: укр. *не кочарі ви!*, *різницький (різницька) собака* (лайка) [11, с. 673]) і, звісно ж, паремії із фігуративною внутрішньою формою (укр. *За добрим господарем і худоба сумує*; англ. *Careless shepherds make many a feast for the wolf* «У недбалого пастуха вовки завжди ситі»; нім. *Der Schäfer ist verdächtig, der beim Wolfe Gevatter steht* «Непевний той вівчар, котрий вовкові кум»). У трьох наведених прислів'ях показано, що результат праці залежить від добросовісності виконання. На образних прикладах

«доброго господаря» чи, навпаки, «недбалого пастуха» акцентується постулат: щоб отримати гарний результат, потрібно наполегливо працювати.

Фразеологічні одиниці, що містять компоненти на позначення сільськогосподарських професій, у досліджуваних мовах виражають широкий діапазон типів значень. Вони позначають як осіб та предмети, що мають безпосереднє відношення до аграрного сектору (напр., назви землевласників – англ. *gentleman farmer* «дворянин, який займається сільськогосподарською діяльністю» [14]), так і ті, що стосуються інших сфер діяльності (напр., релігії – нім. *der Gute Hirte*; розваг – англ. *the abbot (або lord, master) of misrule* «керівник різдвяних розваг, особа, що керує різдвяними розвагами (на так званих *feasts of fools*)» [8, с. 13], тобто усталена назва організатора народної розваги).

Лексеми на позначення сільськогосподарських професій, виступаючи у внутрішній формі фразеологізмів, показують цих людей у різний спосіб, таким чином проводячи паралель з характеристикою людської особистості загалом. Так, прикладом, українські синонімічні паремії на позначення добрих і лихих господарів демонструють певні характеристики особистості у їх прямо протилежних, тобто як позитивних, так і негативних виявах: *Добрий хазяїн рук не покладає*; *У доброго хазяїна і кішка господина* [6, с. 449]; *За добрим господарем і худоба сумує – Господар – що свині попродав*; *Хоче бути хазяїном, а не вміє коневі хвоста зав'язати*; *Господар з тебе кепський, як із собачого хвоста сито*; *Поганий господар і в своїй хаті змокне*.

Характеристику людської натури розкривають чимало фразеологічних одиниць з компонентом-позначенням сільськогосподарської професії, які демонструють такі властивості людської вдачі, як: завзятість – укр. *завзяте, як панське щеня* [6, с. 178]; старанність – укр. *Добрий жнець не питає, чи широкий загінець*; самоконтроль – англ. *to be master of one's self* [8, с. 102] та нім. *über sich Herr sein* «тримати себе в руках»; зверхність – укр. *Великим панам важко правду казати*; жадібність – нім. *Besser den Magen verrenkt, als dem Wirt was geschenkt* «Краще хай живіт зведе, ніж господареві зостанеться» [9, с. 384]. Співвідносними з людиною є такі ідеографічні категорії: опис людської зовнішності – укр. *худенький, як різницький стовпчик*; уявлення про риси життя багатіїв і бідаків – укр. *Що вільно панові, то не вільно Іванові* [6, с. 86]; позначення груп чи об'єднань людей, виокремлених за різними ознаками, – англ. *sheep*

that have no (або sheep without a) **shepherd** «безпорадний, безпомічний натовп»; позначення віддаленої або сумнівної спорідненості – укр. дідового сусіда **молотники**; кумовому **молотникові** зять тощо.

Трудова діяльність людини, а саме деякі сільськогосподарські заняття, в українському фразеологічному фонді представлені як сезонні: *Як сніг упаде, то й **пастух** пропаде; як сніг розтане, то й **пастух** встане; Коли б можна бути через зиму котом, через літо **пастухом**, а на Великдень попом; **Пастух**-свинопас, держи хліб про запас; У серпні **хліборобу** три роботи: і косити, і орати, і сіяти.*

Поряд із фраземами на позначення «людини» знаходимо також фразеологічні одиниці, які називають предмети і явища дійсності, серед яких: матеріали для виготовлення одягу – англ. **shepherd's plaid** «картата тканина»; їжа – англ. **shepherd's pie** «картопляна запіканка з м'ясом, пиріг з картоплею і м'ясом» [8, с. 856]; явища природи – укр. *У грудні тепло, як за лихим **паном***; нім. *Gestreng **Herren** regieren nicht lange* «Травневі заморозки не надовго» [9, с. 277]; географічні об'єкти – англ. **mistress of the Adriatic** «володарка Адріатики» (місто Венеція). Деякі фраземи можуть передавати узагальнені, абстрактні смисли, які належать до різних смислових сфер, наприклад, своєчасність – укр. ***Господар** стаїню тоді замкнув, як **зłodий** коні вкрав* тощо.

Низка сільськогосподарських професій мають вторинні похідні значення, які не породжуються внутрішньофразеологічним контекстом, а реалізуються у ньому. У вторинному значенні «той, хто має владу над ким-, чим-небудь, розпоряджається кимсь, чимсь; володар» можуть виступати українські лексеми **пан** (напр., **пан** або **пропав** [10]; *На готовий крам найдеться **пан***), **хазяїн** (сам собі **хазяїн** [11, с. 629]; *В своїм добрі всяк **хазяїн***) та **господар** (**господар** становища; *Не той **господар** землі, що по ній бродить, а той, хто по ній за плугом ходить*). Такий же смисл можуть мати англійські іменники **master** та **mistress**: напр., **master of ceremonies** «церемоніймейстер»; *meat for one's **master*** «щось занадто гарне для когось»; *Money is a good servant but a bad **master*** – людина має розпоряджатися грошми, а не навпаки; **mistress of the Adriatic** «володарка Адріатики» (місто Венеція). Німецькі лексеми **Herr** і **Meister** також можуть мати похідне значення “einer, welcher Macht und Gewalt über eine Person oder eine Sache hat” [13]: **Herr der Lage sein** «бути господарем становища»; *Jeder ist **Herr** in seinem Hause* «Кожен є хазяїном

у своєму будинку»; *der **Herr und Meister*** «повелитель» тощо.

У фразеології української, англійської та німецької мов землеробська справа виступає головним традиційним джерелом матеріальних благ, і це засвідчують такі паремії: укр. *В **орача** руки чорні, та хліб білий; **Плугач** оре і в праці рветься, а панське черево так аж дметься*; англ. *A **plowman** on his legs is higher than a gentleman on his knees; There is no better manure than the **farmer's** foot*. Внутрішньофразеологічний контекст цих прислів'їв свідчить, що праця в полі тяжка і виснажлива, потребує працьовитості та наполегливості від її виконавців. Позитивно оцінюваний мовний стереотип хлібороба репрезентує базові уявлення про життєдіяльність людини: праця розглядається як основа благополучного життя: англ. *The **farmer** feeds them all* «Фермер усіх годує»; нім. *hat der **Bauer** Geld, hat es die ganze Welt* «Коли у селянина є гроші, тоді вони є у всіх», тобто від благополуччя в сільському господарстві залежить добробут усієї країни.

Образ пастуха в українській та німецькій фразеології вербалізує уявлення про ватажка як істотно подібного до своїх підлеглих: укр. *Який **пастух**, така й череда* [6, с. 326]; нім. *Wie der **Hirt**, so die Herde* [9, с. 291]; натомість укр. *розбредлись, як вівці без **пастуха*** та англ. *sheep that have no **shepherd*** [8, с. 856] зображує ватажка як справжню керівну силу для безпорадної маси. Однак в українській фразеології пастух постає лайливим (*Якби Бог слухав **пастуха**, то б уся череда вигунула*), а його праця легкою, але неприбутковою (***Пастух**-свинопас, держи хліб про запас*) і взагалі непрестижною (*Не кричи дуже – панський двір близько, в **пастухи** візьмуть*).

Позитивну оцінку в німецькій фразеології отримує денотат лексеми **Scheunendrescher** «молотник» у сталому порівнянні *essen wie ein **Scheunendrescher*** (букв. «їсти як молотник») «уминати за обидві щоки» (пор. укр. **молотник із миски** «той, хто їсть з великим апетитом, жадібно»), адже причиною такого апетиту є те, що праця молотника потребує докладання великих фізичних зусиль. Отже, молотник характеризується як завзятий працівник.

Висновки і пропозиції. Порівнявши кількісні показники фразеологічних одиниць, що містять ті чи інші назви осіб на позначення сільськогосподарських професій, можна стверджувати, що найбільш вживаною є лексема **пан** (в укр. мові – 180 ФО; англ. – **master** 43 ФО; нім. – **Herr** 22 ФО). Цей факт є свідченням консервативного харак-

теру фразеологічного підрівня мови, адже ідіоми та паремії містять більше назв застарілих професій, ніж нових.

За даними здійсненого структурно-семантичного аналізу досліджуваних фразеологічних одиниць можна констатувати, що в усіх трьох мовах значно переважають паремійні утворення, особливо в українській мові (275 одиниць). Сільськогосподарські професії переважно трапляються у складі образно-експресивних фразеологічних одиниць, які містять у своєму значенні компонент оцінювання, виражають позитивне чи негативне сприймання дійсності.

Порівняльний аналіз фразеологічних одиниць, що містять у своєму складі найменування людини за сільськогосподарською професією чи заняттям, дає змогу дійти також висновку про національно-культурну специфіку в осмисленні низки

професій. Оцінні асоціації, закріплені за назвами людини за родом занять, можна пов'язати з культурно-історичними конотаціями, які склалися під впливом попереднього історичного досвіду. Позитивну оцінку інтерпретацію в українській фразеології отримують професійні образи хлібороба, орача; в англійській – фермера, пастуха; в німецькій – селянина, молотника. Деякі позначення (здебільшого пани) мають негативні оцінні асоціації.

У плані перспектив подальших досліджень заслуговують на увагу групи фразеологічних одиниць з компонентами на позначення особи за її іншими видами професійної діяльності (наприклад, назви людини за промисловою чи юридичною діяльністю), адже за попередніми підрахунками у фразеологічних фондах досліджуваних мов наявна велика кількість таких одиниць.

Список літератури:

1. Белозерова Ф. М., Евграшина О. Л. Национальная специфика и языковая картина мира (на материале фразеологических единиц с компонентом-наименованием профессии в английском, немецком и русском языках). *Динамика фразеологического состава языка*. Курган, 1999. С. 9–10.
2. Британ В. Т., Підлісна Л. С. Історія української культури : навчальний посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2010. 196 с.
3. Галявієва Л. Ш. Фразеологические единицы с компонентом – наименованием лица по профессии в английском и русском языках : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Казань, 2018. 214 с.
4. Голованова Е. И. Категория профессионального деятеля в динамическом пространстве языка (лингвокогнитивный анализ) : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Челябинск, 2004. 367 с.
5. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка : учебник. Москва, Дубна : Высшая школа, 1996. 384 с.
6. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Київ : Либідь, 1993. 768 с.
7. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 494 с.
8. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. 3-тє вид., стер. Київ : Знання, 2006. 1056 с.
9. Немецко-русский фразеологический словарь / сост. Л. Э. Бинович, Н. Н. Гришин. Москва : Русский язык, 1975. 656 с.
10. Словник української мови: в 11 тт. / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) та ін.; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1970 – 1980.
11. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наук. думка, 2008. 1104 с.
12. Longman Dictionary of Contemporary English / director Della Summers. Harlow, England : Pearson Education Limited, 2007. 1950 p.
13. Pierer's Universal-Lexikon der Gegenwart und Vergangenheit / H. A. Pierer. 4. Auflage, 19 Bänden. Altenburg: Verlagsbuchhandlung von H. A. Pierer, 1857–1865. URL : <http://de.academic.ru/contents.nsf/pierer>.
14. Oxford English Dictionary. The definitive record of the English language. Oxford University Press, 2016. URL: <http://www.oed.com>.

Ponomarova O. A. PHRASEOLOGICAL ITEMS WITH COMPONENTS DENOTING AGRICULTURAL PROFESSIONS: STRUCTURAL-SEMANTIC AND EVALUATING FEATURES

The article features the results of a many-sided study of Ukrainian, English and German phraseological units, primarily idioms and proverbs with components denoting agricultural professions and occupations. The corpus of the study was formed using the continuous sampling method from defining, phraseological, etymological, linguo-cultural dictionaries and reference books. The author analyzes structural, semantic

and stylistic features of these set phrases from the cross-linguistic and cross-cultural viewpoint, paying a special attention to the role of these components in forming idiomatic meaning as well as the way the latter reflects traditional ethnolinguistic notions and stereotypes of agricultural professions. Structural-semantic analysis of the phraseological units under study makes it clear that in all three languages proverbs and sayings prevail, especially in Ukrainian. Agricultural professions and occupations are predominantly found among expressive phraseological units, which contain the evaluation component in their meaning, express feelings, positive or negative perception of reality. It has been stated, that the interpretation of meanings and evaluation of agricultural professions is often ethnically and culturally specific, as the inner form of corresponding phraseological units reflects the conditions of people's lives and activities at certain periods of history or during certain historical events as well as state systems they lived under, their traditions and beliefs. Positive evaluation is received by the professional images of a farmer and a ploughman in Ukrainian phraseology; in English – a farmer and a shepherd; in German – a peasant and a thresher. Some people's denotations with respect to their agricultural occupations, which are used as the components of set phrases, have negative associations there; for the most part, negative characteristics are given to masters' representation.

Key words: *phraseological item, proverb, agricultural profession, structural and semantic features, evaluating characteristics, inner phraseological context.*